

вання інструментів та методів інтернет-маркетингу як складової збутової логістики промислового підприємства з метою підвищення обсягів продажу продукції.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Стасюра М. Партнерський маркетинг і логістичне обслуговування / М. Стасюра // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 3(28). – С. 138-145.
2. Таньков К.М. Теоретичні положення менеджменту виробничо-логістичних ланцюгів в умовах формування коопераційних зв'язків / К.М. Таньков, О.В. Бахурець // Економіка розвитку. – 2010. – № 2(54). – С. 36-39.
3. Куденко Н.В. Дискусійні проблеми сутності змісту маркетингової стратегії підприємства / Н.В. Куденко // Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2004. – № 499. – С. 72-78.
4. Дзюбіна К.О. Обґрунтування необхідності управління зворотними матеріальними потоками промислового підприємства // Modern trends in scientific thought development: materials digest of the second International Scientific Conference (January 31–February 14, 2011, Kiev, London). – Odessa : InPress. – 280 p.
5. Зуева О.Н. Реверсивная логистика в управлении запасами // Журнал Байкальского государственного университета экономики и права. Известия ИГЭА. – 2009. – № 1(63). – С. 107-111.
6. Лебедев Ю.Г. Логистика. Теория гармонизированных целей поставок [Текст] / Ю.Г. Лебедев. – М.: МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2007. – 488 с.
7. Багиев Г.Л., Соловьева Ю.Н. Маркетинг взаимодействия – перспективная концепция сервисного предпринимательства. В кн.: Маркетинг и предпринимательство. – Ученые записки факультета коммерции. – СПб.: Изд-во СПбУЭиФ, 2005. – 328 с.
8. Бевзенко В.Ф. Маркетинг торговли [Текст] / В.Ф. Бевзенко, И.В. Балабанова, И.Х. Баширов. – Донецк, 2004. – 156 с.
9. Альбеков А.У., Митько О.А. Коммерческая логистика / Серия «Учебники и учебные пособия». – Ростов н/Д: Феникс, 2002. – 416 с.
10. Русалева Л.Ю. Повышение роли маркетинга и логистики в условиях глобализации экономики. Тезисы докладов региональной научно-практической конференции. – Самара, 2001. – С. 52-55.
11. Костоглодов Д.Д., Саввиди И.И., Стаханов В.Н. Маркетинг и логистика фирмы. – М.: «Издательство ПРИОР», 2000. – 128 с.
12. «Internet Marketing – How, When, Where?» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://print.dailymirror.lk/business/127-local/38977.html>.

УДК 322.8:65.03

**Сербінова К.Х.**

*аспірант кафедри економіки підприємства  
Одеського національного державного університету*

## ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТАРИФІВ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті наведено пропозиції щодо вдосконалення класифікації тарифів підприємств міського господарства. Запропоновано додаткові класифікації тарифів, виходячи з методів їх розрахунку та застосування. Підкреслено практичний характер удосконалення класифікації тарифів.

**Ключові слова:** тарифи, класифікація тарифів, міське господарство.

### **Сербінова Е.Х. ОСОБЕННОСТИ КЛАССИФИКАЦИИ ТАРИФОВ ПРЕДПРИЯТИЙ ГОРОДСКОГО ХОЗЯЙСТВА**

В статье приведены предложения относительно совершенствования классификации тарифов предприятий городского хозяйства. Предложены дополнительные классификации тарифов, исходя из методов их расчета и применения. Подчеркнут практический характер усовершенствования классификации тарифов.

**Ключевые слова:** тарифы, классификация тарифов, городское хозяйство.

### **Serbinova K.H. FEATURES OF CLASSIFICATION OF TARIFFS OF ENTERPRISES OF MUNICIPAL ECONOMY**

In the article resulted suggestion in relation to perfection of classification of tariffs of enterprises of municipal economy. Offered additional classifications of tariffs, coming from the methods of their calculation and application. Practical character of improvement of classification of tariffs is underline.

**Keywords:** tariffs, classification of tariffs, municipal economy.

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Важливе місце серед різних важелів економічного механізму господарської політики належить цінам (тарифам) і ціно(тарифо)утворенню, у яких відбиваються усі сторони економічної діяльності. Ціна впливає на виробництво, розподіл, обмін і споживання. В умовах ринкових відносин ціна виступає як сполучна ланка між виробником і споживачем, як механізм забезпечення рівноваги між попитом та пропозицією [1, с. 82].

У галузі міського господарства при наданні житлово-комунальних та інших послуг найчастіше використовуються така цінова категорія, як тариф.

Під тарифом, як правило, розуміють вартість одиниці товару чи одиниці послуг. При цьому особливість послуги полягає в тому, що вона може не мати конкретної матеріально-речової форми. Варто мати

на увазі, що при наданні послуг момент виробництва найчастіше збігається з моментом споживання, що виключає необхідність у посереднику. Ця обставина обумовлює особливість оцінки послуг.

У сучасних умовах тарифи повинні виконувати функцію регулятора економічних перетворень, нести у собі вагому економічну інформацію, що може створювати відповідну зовнішню середу. Виходячи з цього можна вважати, що удосконалення ціно(тарифо)утворення та оптимізація тарифної політики у міському господарстві є одним із ключових завдань, які необхідно вирішити у процесі здійснення економічного розвитку.

Водночас таке удосконалення повинне базуватися на відповідних класифікаціях тарифів, що має принципове значення при вдосконаленні методів їх розрахунку та застосування.

Проблема полягає в тому, що існуючі класифікації тарифів, перш за все у галузі міського господарства, ці чинники практично не враховують. Тому, на думку автора, вдосконалення класифікації тарифів варто розглядати як один із ключових елементів вдосконалення тарифної політики в цілому.

**Аналіз досліджень і публікацій.** На жаль, на думку автора, питанню класифікації тарифів у науковому середовищі не приділяється достатньої уваги. Навіть у роботах таких авторів, як С.І. Чеботар, Я.С. Ларіна, О.П. Луцій, М.Г. Шевчик, Р.І. Буряк, С.М. Бондар, А.В. Рябчик, О.М. Прус, класифікація цін (тарифів) майже не розглядається як ключовий елемент вдосконалення цінової та тарифної політики [2]. До того ж більшість авторів задовольняються та обмежуються класифікацією, що встановлюють відповідні державні органи. Навіть у дискусіях щодо віднесення тієї чи іншої ціни до відповідної класифікаційної групи (наприклад «регульовані» чи «вільні») питання вдосконалення самої класифікації розглядаються дуже рідко.

**Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.** Недостатньо вирішеною частиною проблеми класифікації цін (тарифів) є практично відсутність, перш за все у галузі міського господарства, класифікаційних груп, виділених на базі різних підходів та методів їх формування (розрахунку) та застосування.

**Постановка завдання.** Метою статті є внесення пропозицій щодо вдосконалення класифікації тарифів у галузі міського господарства, виходячи з особливостей, які притаманні методам їх розрахунку та застосування.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Одним із ключових елементів тарифної політики, які, з точки зору автора, мають принципове значення при вирішенні соціально-економічних проблем міського господарства, безумовно, є класифікація видів цін (тарифів), оскільки її наявність (або відсутність) та рівень адекватності впливає практично на всі елементи цінового (тарифного) механізму.

У літературі існує досить багато класифікацій цін за різними ознаками. Наприклад, такими, як стадія формування (виробнича ціна, оптова-оптовка, оптова-посередницька, роздрібна), за часом дії (постійні, тимчасові), за ступенем урахування транспортних витрат (ціна на місці виробництва продукції, ціни, які визначаються на основі базисного пункту, єдина ціна із включенням витрат з доставки, зональні ціни, ціни «франко») та ін.

Із класифікацій, які мають суттєве значення для міського господарства, перш за все має значення класифікація за ступенем участі держави (виконавчих органів місцевого самоврядування) у ціно(тарифо)утворенні.

За такою ознакою тарифи розподіляються на: регульовані та вільні.

Регульовані тарифи у свою чергу розподіляються на:

- тарифи, щодо яких регулюється (встановлюється) їхній рівень;
- тарифи, щодо яких встановлюється їхній граничний рівень;
- тарифи, щодо яких встановлюється граничний рівень рентабельності.

Регулювання тарифів на послуги підприємств міського господарства на цей час здійснюється здебільшого на підставі таких законодавчих актів:

- Закону України «Про ціни і ціноутворення», який визначає загальні принципи формування та

застосування цін, у тому числі, і у випадках, коли встановлена ціна (тариф) нижче економічно обґрунтованого рівня [3];

- Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», який регулює встановлення у визначених законодавством порядку і межах, тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів на теплову енергію, централізоване водопостачання та водовідведення, перероблення та захоронення побутових відходів, послуги з централізованого опалення, послуги з централізованого постачання холодної води, послуги з централізованого постачання гарячої води, послуги з водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), які встановлюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг), транспортні та інші послуги [4].

- постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)» від 25 грудня 1996 р. № 1548, що визначає повноваження центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін і тарифів на окремі види продукції, товарів і послуг зокрема регулюються тарифи на перевезення пасажирів і вартість проїзних квитків у міському пасажирському транспорті – метрополітені, автобусі, трамваї, тролейбусі (який працює в звичайному режимі руху);

- постанови Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 р. № 869 «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги», яка визначає порядок (механізм) формування тарифів на житлово-комунальні послуги [5].

Крім того, при здійсненні регулювання тарифів велике значення мають:

- Закон України «Про житлово-комунальні послуги», що визначає державну політику у сфері житлово-комунальних послуг (повноваження державних органів та органів місцевого самоврядування щодо встановлення цін(тарифів) й порядок формування та затвердження цін(тарифів) на житлово-комунальні послуги) [6];

- Закон України «Про тепlopостачання», що визначає принципи державної політики у сфері тепlopостачання [7];

- Закон України «Про питну воду та питне водопостачання», що визначає принципи державної політики у сфері питної води та питного водопостачання [8];

- деякі інші законодавчі акти, галузеві інструкції, методики, нормативні матеріали тощо.

Вільні тарифи у свою чергу розподіляються на:

- повністю вільні (тобто такі, щодо яких немає законодавчих обмежень і які встановлюються безпосередньо надавачем послуг);

- умовно-вільні (встановлюються безпосередньо надавачем послуг, але після відповідного погодження з уповноваженим органом).

Необхідність погоджувати такі тарифи виникає у випадках, коли це передбачено відповідними порядками їх визначення (наприклад, Методика розрахунку тарифів на послуги пасажирського автомобільного транспорту [9]), або у випадках, коли їх впровадження викликає необхідність внесення змін до певних документів (наприклад, договорів, експлуатаційних паспортів, тощо), які неможливі без відповідного погодження.

Водночас існуючі класифікації майже не враховують розподіл тарифів, виходячи із таких принципів чинників, як методи їх розрахунку та застосування. Виходячи з цього, автор пропонує класифікацію, згідно з якою тарифи розподіляються на прямі та похідні.

До прямих тарифів належать тарифи, при розрахунку яких прямі витрати визначаються (нормуються) безпосередньо на реальну одиницю наданої (спожитої) послуги. До таких тарифів можна віднести, наприклад: тарифи на послуги теплопостачання визначені на одиницю теплової енергії (як правило – Гкал); тариф на послуги централізованого водопостачання та водовідведення, визначений на 1 куб. м холодної води, тощо.

До похідних тарифів належать тарифи, які з різних причин неможливо або недоцільно визначити безпосередньо на реальну одиницю наданої (спожитої) послуги. До таких тарифів належать, наприклад, тарифи на послуги централізованого опалення, які, при відсутності приладу відповідного обліку, визначаються на 1 кв. м опалювальної площі приміщення, переважна більшість тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, тарифи на перевезення одного пасажера на міських автобусних маршрутах, тощо.

Варто зазначити, що похідні тарифи практично завжди визначаються на базі прямих. Як прямі, так і похідні тарифи у свою чергу можуть підрозділятися на базові та диференційовані.

Диференційовані тарифи визначаються на підставі базових у тих випадках, коли доцільно застосувати різні рівні тарифу на конкретну послугу для відповідних споживачів. Найчастіше застосування диференційованого тарифу у міському господарстві має маркетингове обґрунтування [10, с. 229-238]. Як правило, маркетингове обґрунтування виходить із різної «цінності» послуги для різних категорій споживачів, а також із суттєвої різниці фінансової вигоди чи фінансових можливостей відповідних споживачів.

До диференційованих тарифів можна віднести не тільки усі випадки застосування так званого перехресного субсидіювання, але і практику застосування таких тарифів на послуги з надання та обслуговування торговельних місць на споживчих продовольчих (непродовольчих) ринках, послуги з надання місць для розміщення рекламних конструкцій, при визначенні розміру так званої пайової участі суб'єктів підприємницької діяльності в утриманні об'єктів благоустрою тощо [11].

Методичні засади визначення диференційованих тарифів досить детально розглянуті автором у [12, с. 270-276].

Необхідно враховувати, що «базові» тарифи (як прямі, так і похідні) у низці випадків мають «інтегральний» характер. До «інтегральних» тарифів варто відносити такі, що у дійсності визначаються як сума окремих тарифів на певні частини загальної одиниці послуги.

Відповідно, до інтегральних тарифів можна віднести такі послуги, як, наприклад, гаряче водопостачання, яке насправді складається з тарифів на холодну воду та її підігрів, який у свою чергу складається із тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії, тариф на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, який може складатися з тарифів на такі послуги, як: прибирання сходових кліток; вивезення побутових відходів; прибирання прибу-

динкової території; технічне обслуговування ліфтів; технічне обслуговування внутрішньобудинкових систем; поливання дворів, клумб і газонів; освітлення місць загального користування і підвалів та підкачування води; енергопостачання ліфтів [6]; тощо.

Зауважимо, що наведені автором пропозиції щодо удосконалення класифікації мають значний практичний характер. Дійсно, невірна класифікація тарифу може призвести до прикрих помилок щодо методів його визначення та застосування.

Типовим прикладом такої помилки можна вважати Методичні рекомендації визначення рівня тарифів на послуги пасажирського автотранспорту загального користування, що введено в дію Міністерством транспорту України у 2003 році [13].

Автори методичних рекомендацій повністю проігнорували принципову дискретність пасажирських автоперевезень та, відповідно, розглядаючи цей процес як безперервний, намагалися напряму визначити тариф безпосередньо на такий показник, як пасажиро-кілометр, який можна характеризувати не просто як похідний, а як похідний другого рівня.

Річ у тому, що реальним показником (дискретною одиницею), на який нараховуються прямі витрати, тобто, згідно із наведеною автором класифікацією, прямий тариф насправді є оборотним рейсом на конкретному маршруті. Похідним від нього є тариф на перевезення одного пасажера. Тариф же на один пасажиро-кілометр у свою чергу є похідним від тарифу на перевезення одного пасажера.

Така принципова методологічна помилка, що виникла внаслідок неправильної класифікації тарифу, протягом 2003–2009 рр. практично унеможливила застосування коректно розрахованих економічно обґрунтованих тарифів на пасажирські автоперевезення в Україні та була усунена лише наприкінці 2009 року, коли була введена в дію Методика розрахунку тарифів на послуги пасажирського автомобільного транспорту, затверджена Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 17.11.2009 року № 1175 [14].

Розглядаючи основні взаємодіючі елементи цінового (тарифного) механізму, такі як самі ціни (тарифи), їхні види, структура, величина, динаміка зміни; ціно(тарифо)утворення як правила встановлення, способи формування нових цін і зміни діючих; методи та порядки застосування встановлених цін (тарифів); взаємодія цінового (тарифного) механізму з іншими механізмами підвищення ефективності відповідної галузі господарства, та, відповідно, визначаючи тарифну політику у галузі міського господарства як сукупність заходів та напрямів діяльності, тобто систему, що визначає послідовність дій, заходів, організаційних та управлінських рішень органів місцевого самоврядування, державних органів виконавчої влади та суб'єктів господарювання, що надають відповідні послуги, щодо визначення видів, структури, та розміру тарифів, методів та термінів їх встановлення та зміни, а також взаємодію цінового механізму з іншими механізмами підвищення ефективності міського господарства, легко встановити, що наведені пропозиції тією чи іншою мірою стосуються практично всіх елементів цього механізму і можуть суттєво вплинути на підвищення ефективності тарифної політики в цілому.

**Висновки і перспективи подальших розробок.** На думку автора, наведені у статті пропозиції щодо вдосконалення системи класифікації тарифів підприємств міського господарства можуть вплинути на підвищення якості обґрунтування та застосування

як окремих тарифів, так і на ефективність тарифної політики в цілому.

**Перспективи подальших розробок**, окрім вдосконалення методичних засад визначення тарифів, на думку автора, можуть бути пов'язані з визначенням об'єктивних критеріїв ефективності тарифної політики в цілому.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Иваненко В.В. Ценообразование : учебное пособие. – Х. : Издательский дом «ИНЖЭК», 2003. – 153 с.
2. Чеботар С.І. Маркетинг : навчальний посібник. – Київ : «Наш час», 2007. – 504 с.
3. Закон України «Про ціни і ціноутворення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>.
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 № 869 «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/869-2011-%D0%BF>.
6. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1875-15>.
7. Закон України «Про тепlopостачання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2633-15>.
8. Закон України «Про питну воду та питне водопостачання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2918-14>.
9. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 25.06.2003 № 461 «Про затвердження Методологічних рекомендацій визначення рівня тарифів на послуги пасажирського автотранспорту загального користування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/FIN33765.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN33765.html).
10. Полуянов В.П., Куликов С.Г. Проблемы формирования тарифной политики предприятий теплоснабжения : монография / В.П. Полуянов, С.Г. Куликов. – Донецк : Юго-Восток, 2011. – 276 с.
11. Рішення Одеської міської ради від 23.12.2011 № 1631-VI «Про затвердження Правил благоустрою території міста Одеси (текстової частини) у новій редакції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://omr.gov.ua/ua/acts/council/71966/>.
12. Сербінова К.Х. Використання коригуючих коефіцієнтів при визначенні тарифів окремих підприємств міського господарства : збірник наукових праць // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – Випуск 1(52). – С. 270-276.
13. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 17.11.2009 № 1175 «Про затвердження Методика розрахунку тарифів на послуги пасажирського автомобільного транспорту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1146-09>.

УДК 338.439

**Судомир М.Р.**

*аспірант кафедри економіки праці і розвитку сільських територій  
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

## ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СТІЙКОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено сутність та особливості поняття організаційно-економічного механізму. Охарактеризоване дане поняття як важливий елемент ринкової економічної системи, а також розглянуті його структура та склад.

**Ключові слова:** господарський механізм, організаційно-економічний механізм, економічний механізм, стійкість, система.

### Судомир М.Р. ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ УСТОЙЧИВОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье исследованы сущность и особенности понятия организационно-экономического механизма. Охарактеризовано данное понятие как важный элемент рыночной экономической системы, а также рассмотрены его структура и состав.

**Ключевые слова:** хозяйственный механизм, организационно-экономический механизм, экономический механизм, устойчивость, система.

### Sudomyr M.R. ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF STABILITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES FUNCTIONING

The article deals with the essence and peculiarities of the concept of organizational and economic mechanism. This concept is described as an important element of the market economy, and its structure and composition are examined.

**Keywords:** economic mechanism, organizational and economic mechanism, sustainability, system.

**Постановка проблеми.** Посилення конкуренції, інтеграційних і глобалізаційних процесів в Україні та сучасний стан аграрної сфери виробництва вимагають переосмислення теоретичних підходів та чіткого з'ясування економічної сутності організаційно-економічного механізму стійкості функціонування сільськогосподарських підприємств для його ефективного формування та здійснення подальших наукових досліджень в цій області.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми формування організаційно-економічного механізму підприємства на різних етапах розвитку та

рівнях управління економікою знайшли своє відображення у працях вітчизняних учених-економістів Є. Ануфрієвої, В. Амбросова, В. Андрійчука, О. Бутнік-Сіверського, О. Гудзинського, П. Єгорова, О. Єрмакова, А. Заїнчковського, Г. Козаченко, Ю. Лисенко, Т. Мостенської, В. Россохи, М. Сичевського, Ю. Яценка та ін. Серед зарубіжних учених-економістів ця проблема висвітлена у публікаціях А. Букреева, Д. Дунарева, М. Круглова, В. Кашина, І. Кривов'язюка, Е. Мінаєва, Ю. Осіпова та ін.

**Постановка завдання.** Завдання статті полягає в тому, щоб з'ясувати сутність поняття «організа-